

Landako apaiz baten egunkaria (I)

GEORGES BERNANOS
Luis Mari Mujikak frantsesetik itzulia

Nire parrokia besteen tankerakoa da. Denek elkarren antza dute. Gaurko parrokiez ari naiz, noski. Atzo bertan Norefontès-eko apaiz jaunari esaten nion ongia eta gaizkia orekan egon behar dutela, ala hobe esanda, bien artean gainezarririk -halabaina, euren artean nahasketa berezirik gabe-. Eta hori dentsitate desberdineko bi likido gisakoa da. Nire hizpideak entzutean Norefontès-eko apaiza barrezka hasi da. Apaiz ona da, oso onbera eta aitakoia, naiz artxapepikute-gikoak izpiritu sendo -eta apur bat arriskugarriztat- daukan. Bere ateraldiek barregura sortzen dute beste apaizengan, halako begirada biziaz laguntzen dituela bere barreak. Sakonean, so zimel eta nekatua du, eta, bera ikusteak negargura damait.

Baina, nire parrokia asperrak joa dago; hori da, noski, bera adierazteko hitz zehatzena. Beste hainbat parrokia bezalakoa da. Asperrak irensten du oro gure begien aitzinean, eta ezer egiteko ere ez gara gauza. Ausaz, egun batean kutsaturik geratuko gara, eta minbizia ere aurki dezakegu baitan. Bai, daitekeena da guk gaitza barruan ezkutaturik ukaitea.

Idea hori atzo autobidean bururatu zitzaidan. Euri langarra zerrion; bera arnasartzean sabeleraino erortzen dela zirudien horietakoa zen. Saint Vast aldetik, herriska bat azaldu zitzaidan, bildua eta pobrea, azaroko ortze uzcurraren azpian zegoena. Euri-langarpean, herri txiroak etzana zirudien, eta belarretan zetzan oro blai, animale akitu baten antzera. A, zein kaxkarra den herri bat! Halakoa zen, hain zuzen, nire parrokia. Nirea zen, eta ezin nuen deus egin bere alde, eta itun ikusten nuen bera nire aitzinean gauean ondoratzen, hots, gutziz desagertzen... Une batzuen ostean, ordea, bera ikusteari

utziko nion. Inoiz ez nuen sentitu hain ankerki bere eta nire bakarda-dea. Zergatik jakin gabe, marru egiten ari zen -eta laborepean zegoen- abere batengan pentsatu nuen; behizain txikiak, eskolatik itzultzean, kartapazioa oraindik besapean zuen; behitaldea berak, landa guztian zehar, ukuilu bero eta usaintsura zeraman... Une hartan, herriak ere zain zegoela ematen zuen, eta haiek ere ziruditen -berragertzeko uste handirik gabe, eta lokatzetan igarotako hainbat gauen ostean- norbait espero zuela ostatu ezprobable eta irudipentsu bateranzko bide hartan.

Bai, badakit ideia guztiok uste eroskak baino ez direla, nik ere benetan hartzen ez ditudanak, hau da, amets eroak... Herriskak ez dira jaikitzen edozein behizain txikiren ahotsera, aberekin agitzen den bezala. Ez dio axolarik! Ah, bart halako santuren batek deitu balio...

Maiz errepikatzen diot ene buruari mundua asperrak akitzen duela. Noski, gogoeta egin behar da apur bat hartaz jabe izateko, zeren ez da gertatzen ulergarri lehen kolpean. Asperra hautsaren gisakoa da. Hautsaren egitatez jabetu gabe goaz eta goaz, hau da, bera arnasten, jaten eta, orobat, edaten. Bera hain xehe eta samurra delarik, ez dirudi mastekatzean ere korrosk egiten duenik. Halere, aski da une batzuetan eten egitea hautsak aurpegia, soina eta eskuak estalita utzi ahal izateko. Higitu egin behar da etengabe, errautsezko euriska hori astintzeko, eta, agian, hori da mundu hau hain mugitua ikustearen zergaitia.

Bai, erantzun daiteke mundua asperraz hain antzekoa izatearen arrazoia giza-izaeraren parte delako dela. Agian, hasiera batean hazia edonon sakabanaturik zegoen, han eta hemen ernetzen zelarik, bertan aurkitzen ez zuelarik toki egokirik. Gizonek ongi ezagutzen dute asperraren kutsadura hori, legendar hori. Bera etsipen abortatua da, itxaroezaren eite zitala, kristautasun desegin baten altxagarria.

Halako gogoetak baitan gordetzen saiatzen naiz. Halere, ez naiz lotsatzen beraietaz. Uste dut on litzaidakeela horiek denak norbaiti guztiz ulerteraztea; bai, onura eta atsedeen handikoa litzateke. Niretzat litzateke, noski, Goitikoen optimismoa guztiz hila baitatza. Oraindik baikor direnak ohituraz erakusten dute, hain zuzen, berarengan sinetsi gabe. Oztopo txikienera, eskale diren irribarreak ugaltzen dituzte, errukia eskatuz. Baina, apaiz zaharrak ez dira engainatzen uzten. Itxurak itxura -eta esamolde bati zintzo jarraiturik (nahiz alda-

gaitzak izan)- hitzetorri ofizialaren temak ez dira berdinak. Lehen, adibidez, tradizio zahar batek eskatzen zuen gotzain-hitzaldi bat ez zela inoiz amaitzen -harik eta martirien oldarpen eta odol-isurketa- ren aipu zuhur, baina komentzituak, bat egin egiten zuten arte-. Halako predizioak gaur egun bitxiagoak dira. Eta, probableki, bere mehatxuak ere ez-ziurragoak gertatzen dira.

Ah, apaiz-taldeetan esaldi bat hedatzen ari da, hots, “gudarien” esaldi horietako bat, alegai, ez dakidala nola -eta zergatik- ziren gure asabentzat “bitxiak” egun gure adineko mutilek hain zatar eta triste kausitzen dituztenak. Harritzekoa da, gainera, lubakietako *argot*-ak hainbat ideia zikin irudi ilunetan adierazten lortzea... Baina, benaz, hura lubakietako *argot*-a ote zen? Gogor errepikatzen da “gauzak ulerzea ez dela egokia”. Ene Jainkoa! Horretarako gaude hemen, hain zuzen! Baina, soilik, nork informatzen ditu hauek? Guk gerok, noski. Horregatik, monjeen obediencia eta sotiltasuna gorensten de- nean, atsegin dut esatea argudioak ez nauela samurtzen gehiegi.

Denok gara patatak zuritzeko edo eta zerriak zaintzeko gauza, beti ere nobizioen nagusiak agintzen badigu. Baina, parrokia batean ez da hain erosoak ekintza birtutetsuak egitea erlijiosoek elkarrekin baten baitan. Ekintza horiek, noski, eurek ignoratzen dituzten heinean ez dituzte ulertzen.

Bailloeil-go artxipretea, erretiratu zenetik, maizago doa Verchocq-eko kartusiar Aita Agurgarriak ikustera. Bere hitzaldien izen- burutako bat *Verchocq-en ikusia* izan zen, ze dean jaunak denok agindu ginuztan bera entzutera. Gauza interesgarriak entzun geni- tuen, kasik txundigarriak -doinu egokiz oguziak, gaitera, ze agure xarmantak letretako irakasle baten irrika tipi eta eragabeak aduzca -eta bere esakunak eskuak bezainbat zaintzen ditu-. Esan liteke apaiz- zak, aldi berean, itxaropena eta izua dituela -bere sotanadun entzu- leen artean, Anatole France jauna, agian, dagoelarik-, eta humanis- moaren izenean Jainkoa behatzea ere eskatzen diola, eta, hori guztia, begirada fin, irribarre konplize eta behatz-txikiaren bihurtetaz. Hala- ko eliz-koketeriazko jarrera modan zegoen 1900 urte aldean. (Ni, probableki, mikatza eta zakar-itxurazkoa izanen naiz, baina aitortu behar dut elizgizon hain jakitunak izutzen nauela. “Espirituzko gizo- nekin” maiz elkartzeta, laburki esanda, etxetik at jatea bezalakoa da..., eta ez da ohikoa gosez hiltzen diren etxetara, prezeski, jatera joatea).

Artxipreste jaunak, hain zuzen, kontakizun anitz esan zigun, hots, berak, hain zuzen, gaurko erara, *ñabardurak* deituak. Uste dut ulertu nizkiola denak. Zoritxarrez, ez ninduen ukitu berak nik opa izaneko heinean, behintzat. Monjeak barne bizitzaren maisu paregabeak dira, inork ez duelarik horretaz duda, baina *ñabardura* famatu haietako gehienak norberaren lureko mahastiak bezalakoak dira, toki berean esatekoak izaki. Ez dute etsitzen aldaraztea.

Posible da, agian... (esan al dezaket?), gerta daiteke elkarturiko gizon horiek, gau eta egunez batera bizi direlarik, konturatu gabe sortuz halako giro egokia. Nik ere ezagutzen ditut, apur bat, monasterioak. Adibidez, ikusiak ditut monjeak, aurpegia makur eta isil, nagusiaren errieta injustua, norberaren harrokeriaren umilagarri bezala, apalki onartzen. Baina kanpoko oihartzunen molestagarririk ez den etxe horietan, isiluneak bere kalitatea du, hots, perfekzio txit harrigarria; dardararik txipiena ere sentsibilitate bereziko belarriez jaso delarik... Eta bilera-aretoen txaloa merezi duten isiluneak ere ematen dira.

(Halabaina, ez da gauza bera agitzen apezpikuaren arbuio-ka-suan!).

Nire egunkariaren lehen orriak atseginik gabe berrirakurtzen ditut. Asko gogoetatu dut, noski, idazten jarri aitzinetik. Baina, halako gogoetak ez nau lasaitzen zipitzik ere. Otoitz egiteko ohitura duenak, gogoeta ez du, sarritan, koartada bat baino, hots, asmoa gotortzeko gezurrezko modua baino. Arrazoiketak, erosoki, itzalean uzten du ezkutuan eutsi nahi dena. Gogoeta egin duen munduko gizonak bere aukerak kalkulatzten ditu. Baina, zer dira aukera horiek guztiak guretzat gogoan jainkotasunaren presentzia ikaragarria behin onartuta bizitza txi-roan? Baldin eta fedea galtzen ez bada -eta zer gertatzen zaio ezin badu galdu bera ukatuaz baino?- apaiz batek ez du bere interesen ikuskizun garbia edukiko (hain inozo eta txukuna esan nahi dut) baldin mundu honetako semeena bezainbatekoa ez bada, gutxienez. Hori gure aukerak kalkulaztea al da? Zertarako? Ez, hori ez da Jainkoaren aurka jokaztea.

* * *

Nire izeba Filomenaren erantzuna jaso nuen, ehun frankozko diru-txartel bat zuela lagun, eta, justu, hori falta zitzaidalarik nire

beharretarako. Dirua nire hatzetan ore xehea bailitzan irristatzen da. Izugarria da!

Aitortu behar dut nahiko zozoa naizela. Horren argigarri da, adibidez, Heuchin-go dendariarekin, hots, Pamyre jaunarekin, gertatua, zeina gizaseme ondradua den (bere bi semeak apaiz direlarik); berak adiskidetasun handiz hartu nau. Gainera, hura da nire laguneren hornitzaile izendatua. Dendaostean ez nau inoiz uzten ardo mikatza eta pasta iharrak eskaini gabe. Une batzutan elkarrekin solas egiteko ohitura dugu. Garai latza da berarentzat; bere alabetako batek ez baitu doterik oraindik, eta beste bi semeen hezkuntza, fakultate katolikoan, garestia da. Egun batez, eta arestian, nire enkargua hartzean, emeki esnatu ninduen: “Ardo kinatuzko hiru botila erantsiko dizkizut. Ziur, zure masailak gorrituko ditu”. Zoroki uste izan nuen opari bezala eskaintzen zizkidala. Egia da hamabi urteko mutiko batek etxe txiro batetik apaizgaitegira pasatzean ez duela ulertuko inoiz diruaren balioa zein den. Harago, uste dut zaila zaigula zintzo mantentzea negozio-arazoetan. Hobe da jokuan ez arriskatzea, nahiz modu errugabearen izan, ze eurek uste dute eginbeharra ez dela sekula arazoa, ez dela bitartekoa, helmuga baizik...

Heuchin-go nire adiskidea, pertsona zuhurrena ez delarik, txanxetan bezala uste izan zuen halako okerraren aipua egitea Pamyre jaun propioaren aitzinean. Hark benaz ukitua zegoela bide zuen.

-Apaiz jauna -esan zuen dendariak- etor dadila nahi duen guztietan. Beti izanen dut atsegin brindis egitea berarekin. Jainkoari esker, botila bat, gehiago ala gutxiago, ez du garrantzirik. Baina negozioak negozio dira, eta ezin ditut doan egin salmentak.

Pamyre andreak erantsi zuen:

-Guk ere baditugu betebeharrak bereziak gure lanbidean.

* * *

Gaur goizean ene esperientzia datozen hamabi hilabetetatik harantz ez luzatzea erabaki dut. Azaroaren 25.ean orriok sutara botako ditut, eta haiek ahazten ahaleginduko naiz. Erabakiak, meza ostean nik hartuak, une batzutarako lasaitu nau.

Hori ez da eskrupulua, hitzaren esanahi zehatzenean, beintzat. Ez dut uste hemen nik inori kalte dagiodanik, eta hori egunez-egun apuntatuz, leialtasun osoz nire bizitzako sekretu tipienak adieraziz

(misteriorik ez dutelarik ere). Paperean irauarazi nahi dudanak ez dio ezer berezirik adierazi oraindik barrua erakusten diodan adiskide bakarrari; bestalde, goiz bakoitzean Jainkoari desestaltzen diot, lots zipitzik gabe. Ez dira eskrupuluak, halako beldur irrazionala baino, senaren oharraren antzekoa. Lehen aldiz, koaderno aitzinean esertzean, nire asmoa finkatzen ahalegindu naiz, barne azterketarako kontzentratzen bezala. Baina ez da nire kontzientzia barne begirada honetaz ikusi dudana, ohikotan hain lasai eta sarkorra dena, eta, orobat, edozein zehaztaperen mespretxatuz ere muinera doana. Ez, berak beste kontzientzia baten azalean irristatzen zela zirudien orduarte, niretzat ez-ezaguna zena, ze ispilu zikinean aurpegi azalduaren beldurra sortzen baitzidan. Zein aurpegi ote zen? Agian, neurea?

Norberak bere buruaz zorrotzasun malguezinaz mintzatu behar luke. Baina lehen ahaleginaren aurrean ulergarri egiteko, nondik datoz halako pietatea, halako biguntasuna eta arimaren zuntzak lasaitzea, eta, orobat, negargurazko desira hauek?

Atzo Trocy-ko apaiza ikustera joan nintzen. Apaiz ona da, oso puntuala, nahiz apur bat zatarra. Bera baserritar aberatsen semea da, diruaren balioa ezaguna duena, eta bere mundutar esperientziaz atentzioa damaidana. Nire adiskideek bera Heuchin-go dekanatutzarako hatagai daukate... Bere portaera nirekiko, nolabait, bihotzerdiragarria den arren (ze isilmandatuak ez zaikio atsegin) bere burutik at uztea asmatzen du -halako barre onberaz, nahiz itxura baino sotilagoa den, funsean-. Ah, ene Jainkoa, zenbatean nahiko nuke beraren hainbateko osasuna, ausardia eta oreka edukitzea! Uste dudanez, nahiz barkamenduz behatzen duen nire sentiberatasuna ohartuki ukitutuz, berak badaki ez dudala harrokeriarik tipiena ere ezartzen. Horretaz ezer ez dut! Denbora anitz da nik ez dudala nahasten santuen benetako jainera -bortitza eta gozoa, hain zuzen- besteenganako sufrimenaz sentitzen dudana haur-beldur horretaz.

Aurpegi txarra duzu, txikito!

Oraindik, esan behar dut hondatua eta nahasia aurkitzen nintze-la ordu batzuk lehenago Dumonchel-go agureak sakristian egin zidanaz. Jainkoak daki deusetan ukango nituela (nire denbora eta ahaleginaz batera) sitsak jandako gortinak eta gantzazko kandelak -sutan dagoen zartaginaren antzera txinpartetan desegiten eta Apezpikuaren hornitzaileari hain garesti ordainduak izan zirenak-. Baina, tarifak tarifa dira. Zer egin dezaket?

-Agure hori berehala bota behar zenuen -esan zidan Torcy-ko apaizak.

Eta nik protestatzean, berak jarraitu zuen:

-Bai, zakarki bota behar zenuen bera, hots, modu txarrean! Ezaguna dut Dumonchel hori, eta agureak badu nahiko zera... Emazte ohia bera baino bi aldiz aberatsagoa zen. Itxurazko da, bada, behar den bezala bera ehorztea. Zuek, apaiz gazteok, ordea...

Goitik behera behatu zidan, aurpegia erabat sutan zuela...

-Zainetan zer duzuen galdetzen diot ene buruari... Nire garaian Elizaren benetako gizonak ezitzen ziren; ez, ez ezazu bekozkoa zimurtu, ze atximur handi bat egiteko gura dut; noski, eliz-gizonak esan nahi duzu...; har ezazu hitza nahi duzun bezala (hots, parrokieta buruzagi eta zuzendari zorrotzen modura, denak aginterako gizonak bailiran). Pertsona haiek bere okotzeko keinu batez toki bat gidatzeko gauza ere ziren. Badakit, noski, kontrako arrazoiak jarriko dizkidazula...! Alegia, ongi jaten zutela, eta, orobat, edaten, nahiz dena ezkutatu. Ados! Hain zuzen, lan egitean, dena egin ohi da, eta oraindik denborapasarako astia geratu ohi da... Hori hobe da denontzat. Orain apaizgaitegiko koruko haurrak bidaltzen dizkigute, alkandora gabeko mukizuak, inork baino lan gaitzagoa dagitela uste dutenak, eta hori denaarrakastarik ez dutelako da. Batzuek, agindu orde, negar dagite. Beste batzuek, berriz, liburu-piloa irakurtzen dute, eta beste batzuk ez dira ezer ulerzeko -edo eta konprenitzeko-gauza (entzuten al didazu?). Eta gero senarra eta emaztearen parabola dator... Zer ote da emaztea, mutiko maitia, zer benetako emakumea, gizasemeak bereganatzearen San Paboren aholkua ez jarraitzeko hain zozoa gerta ez dadin? Ez erantzun, arren ... Bai, zozokeriak esango lituzke. Bera neskamotza da, gogorra lanean, gauzetan parte hartzen duenean ahalegin guztiz, behin eta berriz, berregitera beharturik dagoela dakiena. Eliza Santak ontzat dauka honetan arduratzea, baina mundu pobre hau ez da Corpus eguneko Aldare garbia. Hori arestian gertatu zitzaidan; eta nire lehendiko parrokiak mintzaten ari natzaizu, hots, sakristau-andere harrigarri batez, 1908 urteko Brujas-eko moja sekularizatu batez, alegai, andere on batez. Lehen zortzi egunetan, jo eta ke, Jainkoaren etxea komentatu bateko lokutorioa bezainbat distirant bilakatzea lortu zuen, nik neuk ere tokia ezagutzen ez nuelarik... Benetakoa da! Uztaroan geunden, inor ez zen sartzen, eta atso deabrusa hark zapatilak kentzea eskatzen

zidan. Eta nik izua diet zapatilei! Gainera, uste dut halako oineta-koak bere soldata propioaz erosi zituela. Goizetan eserlekuetan hauts-izpiak topatzen saiatzen zen, baita bi edo hiru lizun-onddo ere koruko alfonbran -eta armaiarma-sareak- zoko guztietan (ah, nire txikito!, emaztegai baten etxeko horniduren artean egoteko duinak ziren armaiarma-sare haiek).

“Nirekiko nioen: ”Garbitu, leundu nahi duzun guztia... Ikusiko duzu zer agituko den igandean”. Azkenean, heldu zen egun hura. Ez, ez ezazu uste, beste edozein bezalako igandea izan zen ... Ohiko elizeria zegoen, soilik. Bi mutikote ziren bi aita errentoristek zuzenduriko mixio-eguna iritsi zen, eta andere hark kandelen argitara garbitzen eta distira ateratzen ziharduen. Aste batzuk beranduago, Santu Guztien egunean, bi mutikote ziren aita erredentoristek zuzenduriko mixio-eguna iritsi zen. Zorigaiztoko emakumeak gauak esnai igarotzen zituen ontzia eta gamuza ondoan zituela, ura, berriz, lehiaz isuriz goroldioak zikindu eta habeak eta belarra adreilu-zirrikitueta hazteraino. Ezin zen makurrarazi moja gajoa. Bera entzunez, jende guztia elizatik uxatzen zuen Jainko ona toki garbian egon zedin. “Hondatuko nazu hainbesteko edariz” esan nion egun batean, ze bere ezula oso bortitza zen. Baina atso gajoak ez ninduen entzun nahi izan, eta, azkenean, ohean sartu zen giltzaduretako erreumaz jota. Bihotzak huts egin zion, eta, paf!, gure arreba ez zen berandutu san Pedoren aitzinean aurkezterakoan. Nolabaiteko martiria agitu zen; ez daiteke kontrakorik esan. Bere errua ez zen zikinkeriaran aurka ekitea, hura ezeztatzea baino, halakorik egitea posible bailitzan. Parrokia bat, nola ez, zikina da. Eta kristautaldea oraindik satsuagoa. Zain dezagun, bada, azken eguneko Epaiketa, eta ikusiko dugu, noski, aingeruen palakadaz monasterio santuenetatik ere ze kuxidadea aterako den... Ah, komunen nolako husketa! Horrek adierazten du, ene txikito, Elizak etxekoandre ona izan behar duela, etxekoandre arrazoizkoa. Eta halakoa ez zen, noski, nire sakristau ona. Etxekoandre on batek ongi daki ezin duela bere etxea erlikitegi bilakatu. Bai, gisa hartako gauzak ez dira poeta baten ideia eta gogoetak baizik.

Ni ezinegonez egon nintzen puntu hartara iristeko. Berak pipa betetzen zuen bitartean, adibide hura ez zela ongi hautatua adierazten ahalegindu nintzen, hots, “agindu orde, negar-muxinka ziharduten” haur alkandoragabeko haiekin.

-Desengaina zaitze -apaizak gozotasun-izpirik gabe esan zuen-. Ilusioa berdina da. Hori bai, alkandoragabekoek ez dute moja onaren iraupen bera onartzen. Lehen entseguak, eta ministeritzaren esperientziak, gezurtatzen du haren sen eskaxaren aitzakia; dena alboratu zen dute. Bere aho-sabaiak fineziak, soilik, onartzen ditu. Baina kristautaldea ez da elikatzen mokadu goxoekin. Jainkoak ez zuen esan lurreko ezta izan behar genuela, gatza baizik. Egia da gure mundu errukarria simaurtegiaren etzaniko Job aita pobreak antzekoa dela, dena zauriz eta ultzeraz josia. Gatzak haragia bizia erre egiten du. Baina ustelkeria oztopatzen du. Deabrua uxatzeagatik zuen beste mania maitatuak izatea da, zuengatik maitatua, noski. Baina buruan ukan ezazu benako apaiza ez dela inoiz maitatua izan. Gehiago oraindik: Eliza bera beldur da ahalegin horretaz. Lehenik errespetatuak eta bedeinkatuak izan behar zarete. Elizak ordena behar du. Zuek agindua ordena-erakunde menderatuko du oro hurrengo egunean, ze, hain zuzen, munduaren ordenan sartzen da, ai!, gauak pikutara botatzea zuen bezperako lana... Gaua deabruarena da.

-Gaua, ausaz (eta nik banekien hartaz erneatuko zela), klerigo erregularren eginkizuna al da?

-Noski -erantzun zidan berak hotz-. Ez dute musika zerutarrak jotzea baino egiten.

Eskandalizaturik nengoela erakusten ahalegindu nintzaion.

-Nik ez dut ezer kontenplarien aurka; bakoitzari bere eginbeharra dagokio eta. Gainera, beste esames guztiak aparte, lorezale direnak ere badira...

-Lorezale direnak?

-Horixe

-Horixe. Etxea konpondu, baxeerak garbitu, patatak zuritu eta mahaia jarri denean, pitxarran lore freskoak lekutzen dira... Naturala da hori. Nire konparazio txikiak ezin ditu eskandalora eraman zozoak baino, horretan halako *ñabardura* zehatza baitago... Zitori mistikoa ez da landako zitoria. Eta, bestalde, gizonak nahiago du idi-xerra bat loretxo urdinak baino, asto eta tripazale baita. Laburki esanda, zeuok kontenplariok, ongi hornituak zaudete berezko diren lore ederrak emateko. Zoritxarrez, Klaustroetan, edozeinetan bezala, engainuak ematen dira, eta maiz izurtzen dira paperezko loreak ere.

Soslaiz behatzen zidan (disimuloz bezala), eta une hartan bere soaren barnean halako biguntasuna ohartzen nuen, -nola esanen nuke?- kezka eta larridura moduko zerbait ere bai. Nik nire ardurak ditut, eta hark bereak. Neri, ordea, isilik egotea zail agitzen zait. Eta, oraindik, gehiago, hitz egiten ez badut gutxiago da heroismoagatik, eta ez medikuek ere ezaguna duten lotsagatik -ze horixe da esan didatena euren erara eta eure diren kezken arabera-. Hark, ordea, norberarenak isilduko ditu, edozein gauza gertaturik ere -bere naturaltasun jatorraz-, baina Z-ren hormartetan gurutzatu nintzen katuisiar monje haiena baino sarrezinago batean...

Zakarki hartu zidan berak eskua, eta une batzutan bere artean ukan zuen helduta; bai, diabetekak haziriko eskuak ziren haiek, hau da, berehala zalantzarik gabe -eta gogor eta agintezale- heltzen zutenak.

Agian, esanen didazu ez dituzula ulertzen mistikoak. Ez, ez iozu zorakeriarik erantsi nik pentsatu dudanari! Apaizgaitegi nagusian nire garaian Eskubide Kanonikoa erakusten zuen irakasle bat zegoen, bere burua poetatzat zeukana. Poesia-saldo gaitza sortua zuen, beharrezko poesi-oin eta puntu guztiez hornitua, eta, orobat, egoki ziren silabez eginak. Gizagaisoa! Ziur nago halako gizona gauza izanzen zela Eskubide Kanoniko osoa ere bertsoan ezartzeko. Baina, soilik, gauza bat falta zitzaion, edozein modura deituta ere... Alegia, inposizioa, jenioa, *ingenium* delakoa... Ze dakit nik horretaz? Nik ere ez dut juniorik. Demagun Espiritu Santuak, egun batean, bere adierazpenak egiten dizkidala; utziko ditut, bada, nire erratza eta zapi zaharrrak (zer uste ote du?), eta bidaia serafinen artean egitera joanen naiz musika ikasteko, haseran irrintzi bat botatzeko ere asmoa dudala. Baina, utziko al didazu bere aurrean barre egiten, pertsona horiek Jainkoak bere makila jaso baino lehenago ahots batera kantatzen dutelarik.

Une batez gogoetatsu jarri zen, eta bere aurpegia ,nahiz lehiora izulita egon- une batez ilunasunean itotzen zela uste izan nuen. Bere aurpegi-ñabardurak gogortu ziren niregan -ala, jakizu, beregandik, bere kontzientziatik objezio bat espero bailuan-, hots, gezurtatze bat, edo eta ez dakit beste zerbait halakoa... Berehala baretu zen.

-Ze nahi duzu? Dabid-en harpari buruz gogoeta gehiago dut egiteko. Talentuzko mutila zen bera, noski, baina bere musikak ez zion babestu bekatu egitetik. Badakit badirela esportatzeko diren

Santuen bizitzak osatzen dituzten borondate oneko idazle gaisoak, bestalde, salatzeoak direnak; uste dute gizon bat eroso dagoela estasian, sendo eta ziur dagoela Abraham-en galtzarbean bezala. Noski, ez da ezer errazagoa bertara ailegatzea baino. Jainkoak berak garamatza. Aski da eustea, soilik, eta, bere kasuan, jaisten ere asmatzea. Ohartu al zara Santuek, benetakoek ere, itzuleran oztupo asko azaltzen zutela. Baina, behin bere orekan, sorpresaz hartuta, sekretua gordetzeko eskatuz hasten ziren, “ez esan inori ikusi duzun hau...” delakoa, alegia. Nolabaiteko lotsa sentitzen zuten (ulertzen al duzu?), hau da, Aitaren ume kuttunak zirelakoaren lotsa zorientasunaren edalonzitik edan zutenek, inork baino lehenago. Eta zergatik hori? Ezergatik ez. Mesedez. Ah, graziazko mota horiek! Arimaren lehen mugida horiek baztertzea izaten da. Era askotara interpreta daitezke liburuko hitzak: “Ikaragarria da Jainkoaren eskuetan bizirik erortzea (zer diot?), hau da, bere besoetan erortzea, Jesusen bihotzean erortzea!. Hori kontzertu batean leku desegokiaz hartua bailegoan da, hau da, triangelu-tresna edo eta zinbaloak jotzen aritzea, bat-batean, estradura igo eta Stradivarius bat emanen baliote bezala, ”aurrera, mutil” esanez. “Entzule zaitugu”. Br! Nire otoiztegia ikus dezagun, baina lehendik oinak garbituz alfonbran, zikindua gerta ez dadin.

Haltzarietaz ez dakit gauza handirik, baina bere logela ederra iruditu zitzaidan: bertan kaoba sendozko ohea zegoen, hiru atedun armairu oso landua, tertziopeloz estaliriko eserlekuak, eta, tximini gainean Arkuko Joanaren brontzezko irudi galanta. Baina ez zen logela Torcy-ko apaizak erakutsi nahi zidana. Beste gela batera eramanez ninduen, erabat biluts zegoen batera, hots, soilik mahai eta besaulki batez horniturikora. Horman kromo itsusi bat ikusten zen. Ospitaletako aretoen antzekoa zen, Jesus Haur potolo eta arrosa-kolorekoaren irudia, hain zuzen, astoa eta idiaren artean kokatua.

Ikusten al duzu margo hau? -esan zidan-. Nire ama pontekoaren erregalia izan zen. Aspaldi batean beste ba erosi ahal izanen nuen, zertxobait artistikoagoa, baina nahiago dut honako haur hau. Txit zatarra kausitzen dut bera, eta, orobat, zozo samarra, baina horrek lasaitzen nau. Gu, ene txiki hori, Flandriakoak gara, hots, jale eta edale handien lurraldekoak... (eta, gainera, aberatsak)... Zuek, Bou-lonais-eko oliba-kolorekook, peso-zko txoko txaboletakook, ez zarat Flandriako aberastasunen- ez eta lur ilunen- jakitun... Ez eskatu dama elizkoiak txunditzen dituzten hitz ederrik, baina, hala eta guz-

tiz, ez zaizkigu falta mistikoak ere, ene seme. Eta ez ditugu behar, noski, mistiko gaisoak. Ez diogu beldurrik bizitzari, zeren odol gorri eta lodia dugu, gure lokietan bor-bor ginebra bapo edana duguna, edo eta, haserreak itzurtzen ditugunean (hots, flandriar haserrea kasu) idi bat ere suntsitzeko gauza dena...; odol gorria da bera, beraz, norbakoitza pizteko ere aski den odol urdina bezalakoa, espainiarren tantaz nahasia. Laburki, zuk zeure kezka dituzu, eta nik neureak, biak, seguraski, antzekoak ez direla. Ah, nik gauza guztiak esanen banizkizu! Bai, beste egun batean arituko natzaizu beraietaz; oraingoz aurpegi txarra duzula dakust, eta itxura hori okerragotzeko arriskua dut. Halabaina, Jesus Haurraren auzira itzuliz, ba al dakizu Poperingre -nire herriko apaiz burugogorra den- bikario nagusia-rekin ados jarrita, ni San Sulpiziora bidaltzekotan egon zela. Euren iritzian, San Sulpizio klerigo goiztoen Saint-Cyr zen, Saumur edo Gerrako Eskola deiturikoa. Eta, ondoren, ene aita jauna (parentesi artean diotsut), hasera batean berriketa bat zela uste izan nuen, baina, gerora, ohartu nintzen Torcy-ko apaizak ere ez ziola deitzen beste modura bere aitari. Beste garaietako deitura zela diozu? Bai, baina nire apaiz jaunak bizkarra ongi zaindua zeukan, eta bere elizbarrrutiarri ohorea eskaini nahi izan zion. Dena den, legenardunen salda koipetsuzko usaina zuen kuartel zahar hura ikusi nuenean... Eta brr nik! Gainera, mutil guzti haiek, hain meharrak ziren deabru errukarri haiek, aurrez-aurre behatuta ere zeharka zeudela ziruditen...! Azkenean, hiru edo lau adiskide baino ez zirenen lagun bihurtu nintzen, eta, denok batean, irakasleak burubelarri molestatzen genituen. Gu, adibidez, lehenak ginen lanean eta jatean, baina hartatik kanpo benetakoa deabrutxoak ere bai. Gau batean, denak oheratuta zeudenean, teilatura igota, ozenki miauka hasi ginen. Bai, miauka eta miauka, hazo osoa esnatzeraino... Gure haurtzainak gurutze santuaren zegien, etengabe, ohe ondoan, inguruko katu guztiak ikaragarriak jalgitzearren Etxe Santuan bildu zirela sinetsiz. Bai, fartsa zozoa zen hura, ezta? Hiruhilabetekoa amaitzean, jaun haiek etxera bidali ninduten, ohar batzuk ezarriz nire besapean: “ez da baboa”, “mutil ona da”, “eite bikainekoa da”..., eta antzekoak erantsiz. Hitz batean, adierazten zen ez nintzela ona behiak zaintzeko baino... Halabaina, nire ametsa ez zen apaiz egitea baizik. Alajaina, apaiz egitea ala hiltzea zen nire asmoa! Nire bihotzak odola zerion, biziki, ze Jainko onak ontzat hartu zuen oro desegiteko tentaldia... Bai, nire aita jauna gizon zuzena zen. Monsiñorearen etxera eraman ninduen bere kalesan -Namur-ko Dama Bisitarien ama nagusia zen amona-izebaren

eskutitza eskuan nuela-. Monsiñorea ere gizon zuzena gertatu zitzaidan. Berehala, pasarazi ninduen despatxura, eta behin haren aitzinean, bere oinetara bota nuen ene soina, eta nik edukiriko tentaldia aitortu nion. Hurrengo astean bere seminario handira bidali ninduen, eraikin ez hain eroso, baina bai sendora, hain zuzen. Ez dio axola! Esan dezaket heriotza behingoz hurbil ikusi nuela ene bizitzan... Eta zelako heriotza! Une hartatik gerora tentuak hartu nituen zozokeriarik ez egitearren gehiago. Hain zuzen, militarrek diotenez, zerbitzutik kanpo konplikazio gutxi ukan behar da... Nire Jesus Haurra gaztetxoegia da (musikaz edo literaturaz oraindik hareago interesatzeko). Eta, agian, barre eginen luke komentario nahasiak osatzen dituztenei buruz, ze bere idiari lasto fresko eta ugaria -ala astoari almohazara- eraman ordez dabilta.

Gelatik kanpora bultzatu ninduen bizkargainetik helduta, eta bere esku zabalez adiskide-zartako hartaz, ia lurrera erortzeko, kolpea luzatu zidan. Ondoren, ginebra-kopa bat edan genuen. Bat-batean, begietara behatu zidan zehatz -halako ziurtasun eta agintezko jas batez-. Beste gizasemea zirudien, inori kontuak ematen ez dizkion benetako jaun horietakoa, hain zuzen.

-Monjeak monje dira -eratntsi zuen-. Ni ez naiz monjea. Ez naiz zuen gaindikoa. Artaldea dut, benetako artaldea. Bera idi, asto eta gurdi eta lan-aberez osatzen da. Nire artaldea ez da hain ona, baina ezta ere hain txarra... Gainera, aker batzuk ere baditut. Zer egin beraiekin? Ezin ditut akabatu, ezta ere saldu. Mitradun abate batek ez dezake egin atezain-anahiari aginduak ematea baino. Huts egitekotan akerra akerretaz desegiten da, instant batean. Nik, ostera, ezin dut. Denekin konpondu behar gara, eta akerrekin ere bai. Akerrek izan ala ardiak izan, jabeak abereak tenore onean itzultzea nahi izaten du. Ez du bilatu behar akerrak kiratsik ez botatzea -baldin eta denbora galdu eta desesperoan erortzea arriskatzetik nahi ez badu-. Adiskide zaharrek optimista nasaitzat naukate, eta bere gisako gazteek, berriz, koko edo mamutzat -eta, orobat, nire jendearekin zurrunegia naizela, hots, militarregia eta azal-gogorrekoa, hau da, militar-azala duen bat naizela-. Batak eta besetak arbuioa didate, ze jende guztiak bezala berrikuntzak egiteko plangintzarik ez dudalako -ala berrikarien aurka azaldu ez naizelako-. Hori traizioa da! hots egiten dute zaharrek. Ez, eboluzioa da! abesten dute, berriz, gazteek. Nik, ordea, gizona dela uste dut, eta, funtsean, bere balioa ez dela

paganoen arokoa baino handiagoa. Nahiz eta, bestalde, arazoa ez izan balio duena zer den jakitea, nork zuzentzen duen oro baino.

“Ah, Eliz-gizonei askatasuna ematen balitzaie!”. Beha, ez dut Er-taroko garaietara itzultzea iragartzen! XIII mendeko jendea ez zen, benetan, santua, eta monjeak ez baziren hain inozoak ere, egungoek baino gehiago edaten zuten, eta ez da egia horren kontrakoa. Baina guk inperio bat eraikiko genuen, hots, inperio oso bat, seme nirea, beraiekin elkarturik erromatarren lohia baino izanen ez zena... Bakea izanen zen, orobat, Erromatarren-Bakea, bai, bake benetakoa. Eta denok batera gero kristau herri berria lortuko genuen. Kristau-herria, hain zuzen, ez da jainkojaleen herria. Elizak nerbioak sendo dauzka, eta ez da bekatuaren beldur, alderantziz baino. Berak aurrez-aurre behatzen du, trankil, eta Gure Jaunaren eredia jarraituz oro bere gain hartzen du. Astearen sei egunetan langile batek egoki dihardanean, barka dakioke parranda bat larunbat-gauean egitea. Kristau den herri bat zertu nahi nuke, bere aurkakoa ere aurreikusiz. Kristau herri baten aurkakoa herri ituna, agure-herria da. Agian, definizio horrek teologia urri duela erantzungo didazu. Bai, ados, baina aski zaie hori igandetako mezan arrausika egon ohi diren zaldunei. Bai, arrausika egoten dira!. Eta ez duzu nahi izanen asteroko ordu erdi mixerable batean Elizak alaitasuna zer den eurei erakustea... Trentoko katekismo osoa haiek buruz balekitez ere, seguraski, ez leudeke alaiago...

Zergatik azaltzen zaigu haurtzarora hain gozo eta argitsu? Mutiko batek bere saminak ditu jende orok bezala, eta, gainera, oinazea eta eritasunaren aurka indargabeturik kausitzen da. Haurtzarora eta agurrealdi zaharrena gizonaren bi proba handienak izan behar lukete. Baina, haurrak umilki alaitasun printzipioa bere ezaren sentimendutik dakar. Amarengan fidatzen da. Ulertzen al duzu? Oraina, iragana, geroa eta bere bizitza osoa so batean biltzen dira, eta begirada hori irribarrea da. Nire semea, beraz, guk eragin bagenu aske, Elizak gizonei emanen zien bere ziurtasun nagusiaren modua. Norberak, orobat, aurkako oldeak ukanen zituen. Gosea, egarria, pobrezia, jeloskortasunak ziren... Inoiz ez genuen sendotasun nahikoa pilatuko deabrua sakelari sartzeko. Baina, gizona Jainkoaren seme sentituko litzateke... Hori izanen zen berarentzat miraria! Buruan eta barnean ideia hori ukanez biziko eta hilko zen. Halabaina, ez litzateke liburuetan, soilik, ikasiriko ideia..., ez horixe. Guri esker sortuko zituen ohiturak, denborapasak, atseginak -eta beharkizun umilenak ere-

harekin laborariari lurra umotzea eragozteko, jakitunari dagokion logaritmoen taulari itzuliak ematea, eta injeniariari ere helduentzako jostailuak eraikitzea eragotzi gabe. Guk, soilik, kenduko genituen haiek, eta, orobat, Adanen bihotzetik erauziriko bakardadezko sentimendua! Bere jainko-ilaraz Jentilak ez ziren hain inozoak, eta, hala eta guztiz, lortu zuten mundu gaisoari batasunaren ilusioa (nahiz baldarra) ematea ikusten ez zenarekin. Baina, orain gezur horrek ez luke balioko ezer ere. Elizatik kanpo, herri bat beti sasikumeen, kaxako umeen herria litzateke. Eta, noski, Satanas-en aldetik onarpena edukitzea geratzen zaie. Eginkizun ezeza, beraz! Eguberri beltz bat itxaroten gera daitezke... Ezar ditzakete bere oinetakoak tximinian. Deabrua ere, dagoeneko, hainbat mekanismo uztea nekatzen ari da, hain azkar asmatu eta zahartzat etsiak, egun ez du kafeina, heroina ala morfinazko pakete tipia baino ezartzen, hau da, asko kostatzen ez zaion hautsezko edozein zikinkeria. Jendilaje mixerableak! Bekatuan ere zimeltzen dira... Ez, ez dabil jostetan nahi duena soilik! Lau urteko panpin tipiak ahurtxo baten atsegina izanen da denboraldi batean, eta gizon heldua, aldiz, aharrausika hasiko da bostehun frankoko jostailu baten aitzinean. Zergatik? Bere haurtzaroko espiritua galdu duelako. Ongi! Eliza, beraz, Jainkoak bidalia izan da haur-espiritu hori, inozotasun hori munduan eusteko. Paganismoa ez zen naturaren etsaia, baina kristautasunak handitzen eta goresten du bera gizonaren neurrira (giza ametsaren neurrira) daramalarik. Oskurantizatzen neukan sasi-jakitun horietako batekin aurkitu nahi nuke. Hau esanen nieke: “Ez da nire errua hil-lurperatzailearen jantzia badaramat ere. Azken finean, Aita Santua ere zuriz jazten da, eta kardinalak gorriz. Baina eskubidea nuke Sabako Erreginaren antzera jazteko, ze niregan daramat alaitasuna. Elizak mundu txiro honi emaniko zorion eta bozkario oro ere berea du. Bere aurka jokatzu alaitasunaren kontra jarduten da. Agian, nik eragozten ote dizuet ekinozioen prezisioa kalkulatzeko, ala atomoak desintegratzeko? Baina zertarako norberaren bizia sortu bizitzaren senarik ez baduzue. Burumuinaren estalkia saltatzeko baino ez litzaizukete geldituko -halako ikuskizun ergelen aitzinean-. Bizia landu zuek nahi duzuen erara! Heriotzaz emaniko irudiak, astiro-astiro, errukarrien pentsaera pozitzen du, eta, orobat, leuntzen eta desmargotzen geldiro azken bozkarioak. Denak hala jarraituko du, eta aitzinera doake zuen industriak eta dirutzak mundua feria bilakatzen uzten duen heinean (eta oro, abiadura azkartzen badu, mekanismoei esker kobreen astinketa eta artifiziozko su batzuen leherketen artean). Baina, itxaron,

itxaron zuek isilunezko lehen ordulaurden batean. Orduan hitza entzunen duzue, zuek arbuaiatua -astiro-, eta, hain zuzen, ez hurrengo, hots, "Ni naiz Bidea, Egia eta Bizia" zioena, baizik eta lezetik gora datorrena, "Ni naiz ate itxia, eta irteerarik gabeko bidea, gezurra eta galera" dioen hura.

Azken hitzok ni zurbiltzerainoko -edo eta horiztatzerainoko- ahots itzaltsuz esan zituen, ze, aih!, hilabete batzuk honantz zurizta bilakatzen ari naiz; berak ondoren, ordea, ginebrazko edalontzia hustu zidan, eta gero solasaz aldatu genuen biok. Bere alaitasuna ez zitzaidan faltsua, ezta ere afektatua, agitu, ze bere naturatik zetorren, antza, eta bere arima propioa zen beti alai zegoena. Halabaina, bere begiradak ez zuen beti asmatzen nirekin ados etortzea. Agur egiteko-rakoan, makurtu nintzen, eta bekokian, aldiberean, hatz tipiz gurutze bat egin zidan, bitartean, sakelera ehun frankozko biletea irristarazten zidala.

-Ziur nago ez duzula diru-txintik. Lehen uneak gogorak izaten dira... Ahal duzunean itzuliko dizkidazu frankoak. Ospa egizu orain, eta ez iezaiezu guretzat deus esan astakaiku horiei.

* * *

"Ekarri lasto freskoa idiarentzat, eta almohazara astoarentzat". Hitzok goiz honetan ene burura itzuli dira, bazkarirako patatak zurrizten nituelarik. Agoazila isilik hurbiltzen zen gibeletik, eta eserleku-tik astoki jaikiarazten ninduen patata-azalak astintzeko astirik ere ez nuelarik; barregarri sentitu nintzen. Hala ere, albiste on bat eman nahi zidan, alegia, udaletxeak ur-putzua eraikitzea onartu didala; horrela, iturrira ura ekartzeagatik, monagiloari astero ematen nizkion hoguei txakur handiak aurreztu ahal izanen ditut. Bere tarber-naz hitz egin nahi izanen du, noski, hark, ze ostegunero eta igandero dantzaldi bat emateko asmoa du, jardunaldiari "familiako dantza" deitzen diolarik; horrela, lantegiko neskatilak erakarri ahal izanen ditu (zeinei ere mutilek edanarazten saiatzen diren).

Ez nintzen ausartu. Dena den, begiratzeko era berri bat du hala-koa mintzatzera mugitzen nauen iribarre onbera batez hornitua, nik esanen nioenak garrantzirik ez bailuan. Hala ere, bera ikustearren etxera joatea ongarri iruditu zitzaidan. Haren emaztea, larriki eri dagoelarik -eta ohea aste batzuk gerroz uzten ez duelarik-, badut

aitzakirik aski ikustaldirako. Emaztea ez da pertsona gaiztoa; arestian, esan didanez, maiz joaten da elizkizunetara.

“... Ekarri lasto freskoa idiarentzat, eta almahazara astoarentzat”. Hala izan bedi. Baina lan soilak ez dira erasoen direnak, guztiz alderantzizkoak baino. Abereek eginbehar urriak dituzte, beti berdinak. Gizakiek ez, ordea! Ongi dakit laborarien xalotasunaz mintzo dela. Nik, ordea, landan jaioa naizelarik, uste dut baserritarrak izugarri konplexuak direla. Bethune-n, lehen erretoretzaldian, gure nagusiaren langileek aztoratzen ninduten bere aitorenekin izotza urtzerakoan; hala, etengabeki, definitu nahi izaten zuten haiekiko sinpatiaz beterik. Laborari batek, aldiz, maite du bere burua, eta halako indiferentzia gogoan erakusten dio maitasun orori. Eta hura, ez zalantza duelako, mesfidantza baizik. Benaz, ez du deus egiten bera zuzentzeko. Baina, gutxiago, oraindik, bere bizitza osoko akats eta grinatxarrez, ilusioa ukaiteko; haiek denak, aurrez, erreforma- ezintzat dauzka, eta guraria du munstrokeria alfer eta garesti guztiak urrunen uzteko, beti ere gasturik urrienarekin elikatzeke direnak. Eta agitzen denez, laborari-bizitza beti ezkutukoan isilgunean munstro horien gosea handitzen da, ze gizonak, behin aguretuta, ez du bere buruaren eramanpenik ahalegin handiz baino hartzen, eta sinpatiaak garrazten du oro barneko etsaiaren halako konplizitatea duelako, ze dena bere indarrak, lana eta ondasunak irensteko baino ez da. Zer esan, orduan, gizaseme errukarri horiei? Batzuetan, ez da harritzekoa heriotzaren ohean aurkitetze agure zabar zenbait, zeinean diruzalekeria ez den mendeku mikatza baino, hots, urtetan zurruntasunez jasadako zigor bolonndresa baino. Eta hilzoriaren hurbiltasunean ere, eman ohi da fede-larriminetik erauziriko hitzen bat -nolabait, norberarenganako amorru alferretik sortua-

* * *

Nire ustez, oso gaizki interpretatu dute, orain hamabost egun, nik neskame baten zerbitzuak uzteko harturiko erabakia. Auzia gehien gaiztotzen duena, neskamearen Pégriot senarra arestian gazteluan zinpeko goarda bezala sartzea da. Atzo bertan zin egin zuen Saint-Vaast-en. Nik uste nuen dena konpondu nuela ardo-upel txikia erostean! Izeba Filomenak nik emaniko berrehun frankoak probetxurik gabe xautu ditut, ze Pégrioto ez dabil gehiago Bordeleko etxearen kontura, nahiz hartarako enkargurik baduen. Bere ordezkooak nire eskuzabaltasun tipiaren profitea izanen duela uste dut. Ze zorakeria!

* * *

Bai, ze zorakeria! Espero nuen egunkari honek nire pentsamena hertsatzen lagunduko ninduela, ze gogoeta egiten dudan une urrietan desegiten da. Nire aburuan, dena Jainkoa eta nire buruaren arteko solasaren gisakoa behar luke izan, hau da, otoitzaren luzapena, otoitzaren gakoak gainditzeko era direnak, nire ustez, oraindik zakarregiak direnak, eta, agian, nire urdailaren kontrakzio mingarrien kariaz. Eta horren orde, bizitza tipia duten toki gaitz eta neurrigabekoen artean uzten duela adierazten didate eguneroko gertakari horiek (nahiz eta, batzuetan, haietaz libre nengoela pentsatu nik). Ulertzen dut Gure Jaunak parte hartzen duela nire saminetan, nahiz hurbilenak izan, hots, deus mespretxatzen ez dutenak. Baina, zergatik finkatu nik paperean, aldiz, ahanzten ahaleginu beharko nintzakeen zerbait? Gaitzena, ordea, konfidentzia hauetan gozotasun beraldikoa sentitzen dudala da, zeinaz, aldiz, zaindu beharko nintzatekeen. Lanpararen argitara inoiz inork irakurriko ez dituen orri hauek zirriborratzen ditudan bitartean, presentzia ikustezin baten susmoa dut, seguraski, Jainkoarengandikoa ez dena, zinez, nire antzera eginiko adiskide batena baino, nahiz nitaz desberdina ala izate besteko izan... Atzo gauean, presentzia hori, une batez, sentibera eta harrigarri gertatu zitzaidan modu hartra ene burua entzuleriaren idurizkora luzatzen nuela -eta, bitartean, lotsatzen ninduen negar-gura azkarra ere banuela-.

Bestalde, hobe da esperientzia azkenera eramatea..., gutxienez, aste batzuetan. Ahaleginduko naiz, aurretiko aukerarik gabe, burutik pasaturiko Maidana idazten (ze batzuetan, agitzen zait, epiteto bat aukeratzeko zalantza dudala, behin eta berriz zuntzeari ekinez...); gerora, kaxa baten zuloan sartuko ditut paperak -eta beranduago irakurriko haiek, behin, ene buruak atsedean hobe duenean-.